

હરઘડી હસાવનાર

વાવડી ચરફી.

છપાવો પ્રસિદ્ધ કરનાર,

બુકસેલર માકરજાલ બુલાખીદાસ.

ડે. રીચીરાડ—અમદાવાદ.

શ્રી ભાગ્યોદય પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં “જેઠાલાલ દેવશંકર
દવેએ” છાપ્યું ખાડીઆ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૮ મી.

સને ૧૯૨૦.

પ્રત ૩૦૦૦

કોમલ ૦—૨—૦

ગ્રંથગત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
શ્રીજીવન ગ્રંથાલય

વાવડી ચરકી.

અંક ૧ લો.

રશાળ રંગભુમિ.

સુત્રધાર—(વીણા વગાડતો વગાડતો પ્રવેશ કરે છે.)

કરમ કર મેરે હાલ પર આવે કરીમ—એ રાગ.

જગતના પતી એક તું સુખ સ્વરૂપ,

રહ્યો વ્યાપી સર્વે સદા તું અનુપ.

જગતના.

કરી મહેર સૌપર દુઃખ ટાળજે,

દઠ સુખકારી સુખી રાખજે.

જગતના.

સુશુદ્ધિ સુવિદ્યા મને આપજે,

કુશુદ્ધિ કુવિદ્યા દુરજ કાપજે.

જગતના.

(સ્તુતિ કરી રહ્યા બાદ શ્રોતાજનો પ્રત્યે પ્રેમ અને વિનયથી.)

સુત્રધાર—આયે બ્રાતો ! આજની રાણીવામણી રાતનીએ હું
આપની સમક્ષ એક તાનકડી આપતપર એક વાવડી ચરકીનું રસીયું
દ્વારસ લખવી ગતાવતાર છું તે આપ એકાગ્ર ચિત્તે શ્રવણ કરશે
એવી આશા છે (શ્રોતાઓ તેને તાળાઓ પાડી માન આપે છે.)

લેખ સુત્રધાર લેખને પુણ્યથી વસાવી લ છે. તેવામાં નેપથ્યમાં.

વિદુષક—આશા છે તો આ પત્રાકી લે અને ચાલ મારી સાથે.

સુત્રધાર—વાહરે વિદુષકજી ! વાયદા પ્રમાણે પધાર્યા તો ખરા !

વિદુષક—કેમકે જીલડી આગળ ચાલવા લાગી કે ? વાયદો તું
ને તારો આપ, કાં તો મગ, ચોળા, તુવરો ! જંદાને વાયદા બાવડા

ગુજરાત વિદ્યાર્થી ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૭૪૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૫૫૫૧ ૨૨૧૩૧

વિષય ૬-૨

ન સમજતો ! અમે તો આ ભાવડા છીએ, ભાષડા સમજ્યો કે ?

સુત્રધાર—હવે માંથાફેડ મુકી ચાલ, માઈ કહ્યું સાંભળીશ કે ?
(નેપથ્યમાં—હું ક્યાં ના કહું છું તે મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો છે.)

વિદુષક—હવે ખધી પંચાત મુકી હીંડને પેલા નરસીયાને ઘેર ?
જોતો ખરો કે ત્યાં કેવી ધમાચકડી ઘણી ઘણીવાણીને ચાલી રહી છે ?
(જાય છે.)

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ નરસીયાનું ઘર.

પાત્ર—નરસીયો, નાથુડી, ભગલો, ઘરાક અને લાકુશંકર.

નરસીયો—જે હવે માઈ કહ્યું સાંભળીશ કે ?

નાથુડી—હું ક્યાં ના કહું છું તે મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો ?

નરસીયો—લે અત્યારે સાંભળ; આજે લાકુશંકર ગોર લગનનું

હાકી કરવા આવનાર છે, માટે આપણે તે વખતે આનાકાની કરવીજ નહીં. કારણ કે નાથુડીએ થયો મોટો તેમ કન્યાનો છે ટોટો, ત્યારે હાથ ધોવા પાણીનો લોટો, કાણ આપે મોટો કે મોટો ?

નાથુડી—એ તો ડીક ! પણ મારા ચુડાની ચીપો ઉપડી ગઈ છે તેનું શું કરવું છે ?

ભગલો—[દોડતો આવે] આપા ! આપા ! ઘરાક આવ્યું છે તે હીડા ખોલાવે છે.

નરસીયો—માઈ ત્યાં શું કામ છે ? જે આ ખીટી પર કા-
ચળી છે તે લઈ જતું કરી આવ.

ભગલો—પણ આપા કદી વત્તાને ખદલે જોઈશું કરે તો કેમ ?

નરસીયો—(ખીજવાઇને) હશે અને ગધેડીના મારો પણ મરકરી કરતાં શીખ્યો કે ? (ભગલો જતો રહે છે.)

નાથુડી—આ તો તમારી જીભ છે કે જીભડો ! તમારી લક્ષ-
મ્માં મને ગાળો દોઢાને ?

નરસીયો—લે હવે બધી પંચાત મુક, જે પેલા ગોર આવ્યા
(ગોર આવે છે.)

ગોર—જે ગોપાળ ! જે ગોપાળ !

નાથુડી—આવો ગોર મહારાજ ! કેમ લગનનું નક્કા કર્યું કે !

લાડુશંકર—એમાં તો વંચો પડે ! રામનું બાણ પાછું પડે તો
મારું કામ પાછું પડે.

નરસીયો—ચાલ ત્યારે હ્યો આ દક્ષણા (રૂપીઓ આવે છે.)

લાડુશંકર—હાઈ જજમાન રાગ ! [જાય છે.]

નરસીયો—ચાલ ત્યારે હું પણ અખરમાંથી ખારેકા ખારેકા
લઈ આવું, નહિ તો બહરનિ આપવા બેઠશે ત્યારે શું કરશું.
[જાય છે.]

પ્રવેશ ૨ જે.

સ્થળ—નરસીયાના ઘરનો ચોક.

પાત્ર—ગાનારાં બહરાં, નાથુડી તથા નરસીયો ને બગલો.

ગાનારાં બહરાં— ગીત ૧ હું.

આજ તોરણ માંડવે બાધ્યારે,

આજ બગાબાઈના વીવાહ સાધ્યારે,

મારો બગાબાઈ ડાહ્યો ડમરારે,

એમનો શાળો તો જાણે કાળો ભમરારે.

મારા બગાબાઈ પુનમના ચંદરે,

જાણે ગોપીમાં શોભી રહ્યા નંદરે.

મારા બગાબાઈ બહાદુર બળીયારે,

એમને જોઈ મોટા મોટા ધરણી ઢળાચારે.

ગીત ૨ જી.

હું તો સદસત સ્યામને વીનવુંરે,

હું તો મણ્યપત લાગુ પાંચ,

વીવા વહેલા આવીશ.

મારા ભગલાઇ લાવે લાડવારે,

એમની ગોરી વહુ ગોખે ખેડી ખાય.

વીવા વહેલા.

મારા ભગલાઇ લાવે ચુંદડીરે,

એ તો ગોરી વહુ પેહેરી મહાલેરે.

વીવા વહેલા.

મારા ભગલાઇ લાવે ખાંડ ટોપરાં,

એ તો ગોરી વહુ છાનીમાની ખાય.

વીવા વહેલા.

ભગલો—માડી, ઝો માડી ! હવે મને ખારેકો આપી દેને.

નાથુડી—અપાય છે પીટયા ગાંડા તારે શી ઉતાવળ છે ?

નરસીયો—એમને વહેલાં ઘેર જવા દે, કે પરોઢીઆમાં જન

જાહેને જવાની છે તેથી વહેલાં પરવારી તૈયાર થાય.

હાણુ વેહેંચી સૌને વીદાય કરે છે.

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—ભાદ્રજ જવાનો રસ્તો.

પાત્ર—જનૈયા સ્ત્રી પુરુષો.

જનૈયા—રાજ વાત કહું છું માચી એ રાગ-કેરખો.

જુઓ જુઓ ભગલાલભાઇની ભાઇએ જન ચાલીરે,

જન ચાલીરે લેશું લાલ મહાલીરે.

જુઓ.

૧ જનપ્રયો—ઢાડુ જલેખી ધેર ખાશું, ખાશું શીરો પુરી;

ખુખ ખાઇને હોઝા તાણુશું, જાણે ભરાણી જુરી. જુઓ.

૨ જનપ્રયો—માગી તાગી લુગડાં લાવ્યો, શેઠનો કરવા ઠાઠ;

રોફ શોફથી કરશું રાજે, તજ દેઠ ઉચાટ. જુઓ.

૩ જનઘ્યો—રમત ગમત કરશું ભરશું ભાંગ કરા લોટા;

લટકે મટકે લાલા કરશું, ઓઢી ઘોલી જોટા. જુઓ.

૪ જનઘ્યો—માંજનો ગુલાબી રંગ દંગ કરે દાતાર;

ખુબ સપાટા મારી પુંકી, આનંદમાં રહેનાર, જુઓ.

૧ જનઘ્યો—અલ્યા રાવળ, મામની ભાગેળ આવી તોય
જુગેળો કેમ વગાડતા નથી ?

રાવળો—પણ ઢોલી ઢોલની દોરી બાંધી તૈયાર થાય ત્યાં રે
વગાડીએ ને દાતા ?

જનઘ્યો—ઠીક ઠીક, જલ્દી કરોની (ઢોલ જુગેળો વગાડતા
સૌ મામમાં જાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ લગ્ન મંડપ.

લાલશંકર—વર કન્યા સાવધાન ! નાણાની કાચળી સાવધાન !
ખરશી પેડા સાવધાન ! ખાઓ પીઓ સાવધાન ! સોના ચોરી
સાવધાન ! અગડં ખગડં સાવધાન ! કન્યાની માડી કંસાર પીરસવા
આવોરે ભાઈ-ઈ-ઈ.

વર તરફનાં બધરાં— ગીત.

એક આરા ઉપર આરીરે, એ તો કન્યા ચઢ અમારીરે;

એ તો અમારાં કહ્યાં કરશેરે, એની માનાં બોલ્યાં ધરશેરે.

ગીત.

આવો આવો વેવાણો વહેલીરે,

જાઓ જાઓ ઓ ઝાંપડી કેવલીરે;

વરને પુંખતાં નાક તાણી, કેવી પડી ઝંખવાણી.

જો ચે જોયું તારૂં પાણી, આધું ઓઢા ક્યા સંતાણીરે,
ઓપરે મટકો વોપરે લટકો, વાહલાં વેવાણુ આ શો ચટકો
સોનેરીનો લપ્પને કટકો, ખમ્મો જો ના હોયે ખટકો સચોસપ.

કન્યા તરફનાં બધરાં— ગીત.

ઓલ્યા નરસીમા ખાયડી ખોડીરે,
એક આખ્યે છે કાણી પગે ખોડીરે,
એની જગતમાં જડે નહિ જોડીરે. ઓલ્યા.
એતું મોઢું વાંકુને હોઠ જડારે;
એ તો કરે છીનાળ વહુ ચાળારે. ઓલ્યા.
એ તો જોડી જણે જોષ લ્યો પાડીરે;
ચોરી ચોરી ખાય ખોપરાં કાઢીરે, ઓલ્યા.

જનમયા—હવે છાના મરો છાનાં, બહુ થયું, એવાં ગીત તે
મવાય કે ? લ્યો ચાલોં વર કન્યાને એકી એકી રમાડી ચાપા દેવ-
રાવી છમ્મો.

(બધાં ઉતારા તરફ જાય છે.)

પ્રવેશ પ મો.

સ્થળ—ભાદ્રજની ભાગોળની વાવ.

પાત્ર જનમયા ને વરરાજ તથા લોકો.

લલવો—અલ્યા ભુલીયા ! યાર રાત્રે તો ઠીક ગમ્મત આવી
હતી ! મારો વહાલો જગલો હુશીયાર તો ખરો કે કે સાસુને નાક
તાણવા ન દીધું.

ખોડીયા—પણ યાર, પાણીની બહુ બહુ પંચાત પડી, માટ-
લામાં ઢાગળો પાણીએ નહોતું.

ભુલીયા—પણ યાર ! આ ગામમાં તો પાણીની બહુ તાણ

છે. ફક્ત આ પેલી સામેની વાવ છે તેનું પાણી મીઠું છે. બાકી તો ખારું ખારું ખમર.

લલવો—ત્યારે આપડે તે વાવ ગામમાં ઘસડી જઈએ તો કેવું ?

ખોડીયો—પણ શી રીતે ખેંચવી તે તો દહે.

ભુલીયો—ઓ તારા આપનું ખારમું થાય તમારામાં એટલોએ અકલ નથી કે આ વાવના તોડાએ દોરડાં બાંધી ખેંચીએ તો પછી કેમ ન આવે વાર ?

લલવો—પણ આટલાં બધાં દોરડાં લાવવાં ક્યાંથી ?

ખોડીયો—ગામમાંથી, ખીજે ક્યાંથી ?

ભુલીયો—અરે પણ અકલના હુસ્મન ? આપણે દોરડાં લેવાં જઈએ તો રાંડની વાવડી મટકી ન જાય કે ? કારણ કે તેણે આ-પણી વાત સાંભળી છે માટે દવે તો એમ કરે આપણી પાંધડીઓના છેડા બાંધી રાંડને ઘસડી જઈએ.

વરરાજા—સત્તર આનાને બે પાઈની વાત !

(બધા પાંધડીઓ ઉઠેલી વાવ માથે બાંધે છે ને ખેંચવા માંડે છે. આ તમાસો જતા આવતા લોકો જોવા ઉભા રહે છે.)

જાનક્યા—છેડા પકડી ખેંચો મારા બાપ ! હમસો આવી ભેગા થઈને ! બાઈ આવી જોર મારીને ! હમસો ભાઈ.

(એવામાં પાંધડીઓ ફાટવાથી ચરચરતો અવાજ સાંભળી.)

લોકો—અત્યા જોરથી ખીંચો વાવડી ચસ્કી ખરી !

જાનક્યા—હંમ મારા બાપ ! હમસો ચાલી ! એક સપાટ ? હમસો ચાલી ? જોરથી ખેંચો ? ચસ્કી.

[ખુબ જોરથી ખેંચવાથી પાંધડીઓ ટુટી જવાથી બધા એક મેઢની ઉપર ભરર ભસ કરતાં પડે છે ! તેમાં કંઈકનાં હાડકાં

રંગાય છે તે જોઈ લોક.)

લોકો—વાહરે ચસ્કી ! વાવડી ખેંચી તો ખરી ! હત તમારી
જુનની ગાંડા પાડા મારૂ તમારી ! કંઈ અક્કલ કુટી ગઈ છે તે વાવડી
ખેંચી જાયો છો ! આજ સાંગ ગાંજની ખુબી જણાવતા હશે વાર !

જાનકયા—પણ અમે તો તમારા માટે મેહેનત કરતા હતા કે
પાણીનું દુઃખ !

લોકો—જાયો ! ગમાર જાયો ફોગટની વાવડી ચસ્કી કરી !

(જાનકયા એથી ખીજવાય છે; ને આખા ગામમાં એ વાત
ફેલાય છે તેથી તેમને વાવડી ચસ્કી કહી ખીજવે છે. હજુ પણ આ
કહેવત જગપ્રસિદ્ધ છે.)

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ છપ્પનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છપ્પનશાહ—નરસીયો, મણી શેઠાણી ધન્યવીયો ને દપાલવાળો.

છપ્પનશાહ—(હામત કરાવતાં) અલ્યા નરસીયા ભગલાની
જાનમાં તો ઘણી નામના કરી વાર.

નરસીયો—માબાપ, એમાં મારો શો વાંક ? એતો સાળા ટેખળી
ટેખળી ભેગા થઈ નાહક હમારી ન્યાતને લજવી મારી, પણ આપા
હવે તમે જાણો છો તો ખરા કે મારા ધરમાં ખરચ વધ્યું તેથી
કંઈ વેપાર બતાવો તો ઠીક.

છપ્પનશાહ—અલ્યા વેપારમાં તારું કામ નહીં, તું તારે.

મણી શેઠાણી—પણ એમાં આપડાનું પુરું થતું ન હોય ત્યારે શું કરે ? [સીપાઈ

ધબ્બલીયો—વાંચ બરાક વધારે મુંડે (એવામાં ટપાલવાળો ટપાલવાળો—છપ્પનશાહ છપ્પનશાહ લખપતી.

ધબ્બલીયો—લાવો કાગળ સીપાઈ કાગળ આપી જાય છે).

છપ્પનશાહ—અલ્યા ધબ્બલીયા ! વાંચ જોઈએ શું લખ્યું છે ?

ધબ્બલીયો—સાહેબ આતો પેલા આપણા આડતીયાએ લખ્યું છે કે લશ્કર તમારી તરફ આવનાર છે માટે માલ સંધરી રાખજો.

છપ્પનશાહ—(મનમાં) આ લાગ ઠીક છે. આ રાંડના આ ધાંયજનની કમળપત્ની આજ પુરી ઉતાર (પ્રકાશ) ત્યારે જ તું મોદીખાને જઈ સીધુ ખરીદી લે ને પછી અહીં આવજો. હું ભાણ મંગાવું તે સહી કરી લેવી કારણ કે એ લોકો શાકમાં તો તાંદણ જનના ભાણ ખાય છે માટે જ તાંદણ કરે.

ધબ્બલીયો—જેવી આપની ઇચ્છા (એમ કહી જાય છે.)

નરસીયો—[હજમત ઉતાવળથી કરતાં મનમાં] હાથ ! આજ લાગ આવ્યો ! શેઠનો ગુમાસ્તો સીધુ સહી કરી આવ તે પહેલાં હું બધી ભણ ખરીદી લઉં કે માંડે કામ થઈ જાય (પ્રકાશ) બગલ ઉઘાડો.

છપ્પનશાહ—અલ્યા આજ તો વહેલી હજમત કરી રહ્યો વાર ?

નરસીયો—ભાઈ સાબ. આજ લગીર ઉતાવળ છે તેથી (મનમાં) બચ્ચાણ આજ આવો રળવાનો વખત મુકી અહીં શ્રી મોકાણ માંડવા રહું.

છપ્પનશાહ—ઠીક ત્યારે જ ઉતાવળો (તેના ગયા પછી)

બેટમણ ! તું મને ઠગે છે પણ આ વાણીઓ ક્યાં કાચો હતો

તે તારાથી ક્ષમા. શેઠાણીને કહું લ્યો ! ઉઠો હવે પાણી કાઢો.

મણીશેઠાણી—ઉઠો તારે (બને ગય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—શાકબજાર.

પાત્ર—નરસીયો તથા કાછીયા, પાછળથી ધબ્બસીયો,
નરસીયો—(હરખાધને.)

ભરી આવું રૂપીયા બુચો મઝા—એ રાગ.

રળી લાવું રૂપીયા ધણા ધણા,

ધણા ધણા, પછી લટક મટકથી ફરશું સદા—રળી લાવું.

ભાણ ભરી ભરી ભર વખાને,

લાભ એમાં ધણો ભાઈ ભાઈ આનંદ મળ—રળી લાવું.

બસ બસ હવે બંદનો બેઠો પાર ? આપણે હવે મોટા ધને-
તરની પણ હજમત કરવાના નથી, હવે તો નોકર ચાકરો રાખી
કામ કરાવવાના.

૧ લેલ કાછીયો—વંતાલ જઈના દોઢશેરે ભાઈ ઇ ઇ.

૨ જો કાછીયો—ચલોલો સવાશેર કરીરે બરાડો ઓ ઓ.

૩ જો કાછીયો—મોગરી જમ શેરે ભાઈ ઇ ઇ

નરસીયો—અલ્યા ભાણ શા ભાવે આપી.

કાછીયો—દોઢશેર ભાઈ દોઢશેર.

નરસીયો—અલ્યા મણનું શું લે છે ?

કાછીયો—મણના પાંચ આના.

નરસીયો—કેટલા મણ છે તારી પાસે ? ચાલ બેઠલી દોઢ
તેઠલી જોખી આપ.

કાછીયો—તમારે જોઈએ છે કેટલી ?

નરસીયો—જેટલી હોય તેટલી.

કાછીયો—ત્યારે ઊભા રહો. બધાને પુછી આવું.

નરસીયો—ઠીક જલદી દર. કાછીયો ખીજ કાછીયાઓને પુછવા જાય છે એવામાં ધબ્બલચંદ આવે છે. કેમ શેડ શીદ જમ્મ આવ્યા ?

ધબ્બલચંદ—મેઢીની વખારે હવે શેડને ત્યાં જમ્મશ. પણ તમે અહીં કેમ આવ્યા છો ?

નરસીયો—શાક લેવા, તમે જરા મને સાંજરે મળજો હોંકે !

ધબ્બલચંદ—વારું હું જઈ છું [એમ કહી જાય છે એટલામાં કાછીયો આવી.]

કાછીયો—બધી બજારની ભેગી કરતાં ચૌદસો મણ થાય છે કેમ રાખવી છે.

નરસીયો—હા, સહી. લે ચાલ મારી સાથે હું રૂપીયા આપું [બંને જાય છે.]

પ્રવેશ ૩ જો.

પાત્ર—નાથુડી, ભગલો, પાછળથી નરસીયો ને કાછીયો.

નાથુડી—અલ્યા ભગલો જોને લગ્ન તારા બાપા કેમ નથી આવ્યા ?

ભગલો—ઓ આવે, જાં ખડકીમાં.

એટલામાં નરસીયો કાછીયા સાથે આવે છે.

નરસીયો—અહીં સાંજળે છે ? મેડેથી પટારામાંથી રૂપીયા લાવ્યો ?

નાથુડી—લાવું છું. [કહી મેડે જાય છે જતાં જતાં] આજ આમને શું ભુત ભરાયું છે.

ભગલો—બાપા, શું આમને રૂપીયા ધીરવા છે ?

નરસીયો—ના મેટા, એ તો આપણે એમનો માલ ખરીદ્યો

છે તેના રૂપીઆ આપવાના છે એટલામાં નાથુડી આવીને રૂપીઆ આપે છે તે કાછીયાને આપે છે.

કાછીયો—[રૂપીઆ લઇને] પણ તોલ ઉપર તમારા માણસને મોકલો, ને તે ક્યા બરાવવી છે ?

નરસીયો—તમારાજ વખારમાં બરાવજો, અમે તમને બાકુ આપીશું.

કાછીયો—ચાર ઠીક ચાલો ભગાભાઇ સાથે, [ભગલાને લઇને કાછીયો જાય છે.]

નાથુડી—કેમ આજ આટલા બધા હરખમાં આવી ગયા છે વાર ? કંઈ ઘેઝઘા બેલછા લાગી છે કે શું ?

નરસીયો—જરે ગાંડી જા ! તું તો સદા આવીજ રહી કે ? આજે તો સોનાનો સુરજ ઉગ્યો છે. હવે આપણાં બાગ્ય તો સાચુએ ધોયા વીના ઉઘડી ગયાં.

નાથુડી—પણ ઓય હું મરેરે એટલું બધું શું છે ?

નરસીયો—જો સાંભળ, આજ શેઠની હજમત કરવા ગયો હતો ત્યાં શેઠના ઉપર તેમના આડનીયાનો કાગળ આવ્યો કે લશ્કર આવનાર છે માટે સામાન સંઘરી રાખજો. તેથી શેઠે તો ગુમાસ્તાને તાબડતોળ મોકલીને મોકલ્યો છે પછી બાજીવાળાને ત્યાં જવાનું કહ્યું, તેથી મેં તે હજમત ઉતાવળી કરી તેમના લેતા પહેલાં બધી બાજી ખરીદી લીધી એમાં આપણને સારો તડાકો પડશે ને રહેજી બસો ચારસો મળશે.

નાથુડી—ઓયરે હું વારી જઈરે વરણાગીયા !

નીસાર તેરે નખરે નાજો અદાપર નીસાર—એ રાજ.

આનંદ મારા બહાલા, આજે છે આનંદ અપાર—ટેક.

રૂપીઆ રળશેો સેડીયા બનશેો કરશેો મુઠે દેઇ તાર-મારા.
 કહ્યાં ને કાંખીઓ મુને અપાવશેો, સાડીયો સુંદર સાર-મારા.
 ધન્ય ધન્ય આ દાંડો પ્રભુ આવીઓ. થાપીઓ ઉરે કરાર-મારા.
 (સરવે હરજે જીવકાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—શાકમારકીટનાં વખારો.

પાત્ર—ભગલો, કાછીયા તથા તોલનાર.

ભગલો—વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ !

અમન ચમન કરશે બદા વાહવા ટેક.

ધોતીમેડા નવા લાવું, પેહેર પાઘડી ખેશ;

અસ્થામંધ અંગરખુ પહેરી, નવો રાખશું ખેશ. વાહ.

લલ લાકડી લાલ મઝાની, રરશું અકડમંધ;

રેશમનો ગુંથાની કાલુ, ગળે ગળુમંધ. વાહ.

કાછીયા—લ્યો હવે તમે તોળી રહ્યા કેમ ?

તોલનાર—હવે આટલું ગાંડું આડી રહ્યું છે તે તોલી લખ-
 જો છીએ.

ભગલો—ઝટ કરો લ્યો, હું ખીચ વખાગેએ તાળાં વાસી
 આવું (એમ કહી તાળાં વાસી આવે છે. તોલનાર તોલી રહે છે
 એટલે પૈસા આપી સૌને વિદાય કરી ઘેર જાય છે.)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ—છાપનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છાપનશાહ, ધબ્બલીયો, પાછળથી નરસીયો.

છાપનશાહ—કેમ ધબ્બલીયા ! નરસીયા ચરકીનો ઠીક ઘાટ

હડયોને ? રાંડનો આપણને ઠગવા આવ્યો ત્યારે ઠીક શીક્ષા પામ્યો ને ? સાળી ધાંવળની જાતજ અદેખી.

ધળખલીયો—હા જ્ઞાન ? તમે ઠીક તાલ લગાવ્યો. રાંડનો મારા પહેલો ત્યાં જઈ બધી બાજી ખરીદ કરી ગયો હતો, માટે એજ દાવનો (એવામાં નરસીયો આવે છે.)

નરસીયો—કેમ શેડસાળ લશ્કર હજુ કેમ ન આવ્યું ?

છપ્પનશાહ—એ તો બારેબાર ગયું તેથી અમારે પણ સીધું વેચી નાખવું પડ્યું.

ધળખલીયો—તોપણ પૈસા તો સારા ઉપજ્યા શેડ.

નરસીયો—(મનમાં) પણ તારે નખોદ જાય તારે મારે તો રામાયણ વળી, ને જોઈસોની બાજી કાપો મારો આપ લેશે ? ચાલ હવે તો અવતરમાં જઈ વેચી નાખું. (પ્રકાશ) શેડ હું જઈ છું, સાંજે આવશ.

છપ્પનશાહ—તારે ઠીક (નરસીયો જાય છે) રાંડનાં મોઢું ઉતરી ગયું છે ધળખલીયો.

ધળખલીયો—પણ જાલસાળ તેની બાજી તો વધી બગડી મઠ હશે કેમકે ધાંવળભાઈને તે સાવવનાં તે ક્યાંથી આવડે.

છપ્પનશાહ—ભોગ એના ચાલ મેઢીપર જઈએ. (જાય છે).

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ—શાક મારકીટની વખાર.

પાત્ર—કાછીયા અને નરસીયો.

નરસીયો—હ્યો આ કુંચીઓ જુઓ વખારો (માલ વખારો ઉઘાડી જુવે છે તો ધણી બાજી સડી ગયેલી જોઈ.)

કાછીયા—અરરર! આપરે આવો માલ તો કુતરાંએ ન ખાય,
અમરિ તો નથી જોઈતો રોક.

નરસીયો—(ગભરાઈને) પણ હવે શા બાવે રાખશે તે
હેશાની ? મારે તો એ છેવટે કાઠી નાંખવી છે.

કાછીયા—આ બધાના રૂપીઆ સો આપીએ, કેમ મોખ છે.

નરસીયો—ના સવામો આપો.

કાછીયા—બરે માનોની શેઠ નહિતો ઉપડામણના પૈસા ખેસશે.

નરસીયો—વાર ખાધુ લાવો સો તે સો (રૂપીઆ લઈ
નરસીયો જાય છે. રસ્તે જતાં જતાં.)

નરસીયો—નખોદ જાયરે તારું છપ્પનશાહ ? મારા મરીખનું
અર મારું તેમાં તારા હાથમાં શું આવ્યું ? (વીચાર કરીને નહીં
નહીં પણ એમાં એનો શો વાંક ? રોક વીધાવીનો વાંક મારા કે
મેં નાહક તેની અદેખાઈ કરી. બાઈ કાઈ અદેખાઈ ન કરતા, નહીં
તો ખાડો ખોદે તે પડે તેમ તમારી રૂપીની થશે, એમ કહી રૂપીયાને
રોકો ઘેર જાય છે.)

સરરે પાત્રો—(મારા બાગ્ય તણે નહીં પાર—એ રાગ.)

કાઈ ના કરો અદેખાઈ ચાર, નહીતો ચાશે બારી ખવારી—ટેક,
બેયો તમે આ નગરે સૌએ, નરસીયાનો ખેલ,

જન મહી મહોકાણુ, ચાલ વાવડી ચરકેલ. કાઈ૦

છપ્પનશાહે છેતરપીંડી કરી કર્યો તો ખવાર:

એવો કાઈ માયાનો મળે તો, આપે દુઃખ અપાર. કાઈ૦

આર્ય જનોના હીતના માટે, હરીલાલ કહે સાચું;

ઉપરની શીખામણ માનો, નહી તો બાગે ડાયું. કાઈ૦

સમાપ્ત.

